

המערכה האסימטרית בעיראק

סדאם חוסיין נכשל במאמציו למנוע את כיבוש עיראק באמצעות ניהול מערכה אסימטרית, אולם ישראל תשגה אם תסיק מכך שגם אויביה בחזית הצפון ייכשלו בניהול מלחמה כזאת נגדה

סרן אורן

בחודשים האחרונים, בעקבות נפילת משטרו של סדאם חוסיין, עולה השאלה האם, ובאיזו מידה, ניתן לראות במלחמה שהתחוללה בעיראק דוגמא אופיינית, שבהסתמך עליה ניתן לבחון את יעילותה של תפיסת המערכה האסימטרית בשדה הקרב המודרני. השאלה הזאת רלוונטית במיוחד עבור ישראל, שכן אחדות מאויבותיה מתכננות לנהל נגדה סוג כזה לחימה – אם וכאשר תפרוץ מלחמה.¹

המערכה האסימטרית

האסימטריה במלחמות מוכרת לנו משחר ההיסטוריה. ברבות מהמערכות המוכרות לנו התייצבו כוחות בלתי שווים בהיקפיהם, בצידם, ברמת האימון והפיקוד שלהם

וכו'.² מציאות זו אילצה את הקבוצות החלשות, שנאבקו על חייהן, לנסות למצוא פתרונות לאי השוויון ביכולותיהן; אם ברמה המדינית³ או באמצעות ניהול עימות מוגבל נגד האויב,⁴ תוך שימת דגש על התשתו של האויב במישור הפסיכולוגי-תודעתי והימנעות מניהולן של מערכות הכרעה.⁵

בשל נטייתו של הצד החלש להימנע מניהולן של מערכות הכרעה, הוא נאלץ לנסות לגבש לעצמו תפיסה הגנתית, שתאפשר לו לשרוד במקרה של מלחמה. המערכה האסימטרית מבטאת תפיסה הגנתית מעין זו. היא נשענת על שני נדבכים מרכזיים:

■ ניצול "מכפילי כוח" בשדה הקרב (דוגמת סביבת הלחימה ואמצעי הלחימה) כדי לנטרל את עליונות האויב.⁶

■ שילובה של מערכת ההסברה במאבק כדי שניתן יהיה לתרגם את ההישגים הצבאיים להישגים מדיניים.

במילים אחרות, מטרת המערכה האסימטרית היא למנוע הכרעה באמצעות שילוב של התשה ושל

הסברה.

חשוב להבהיר כי מערכה אסימטרית במהלך מלחמה⁷ מתנהלת בין מדינות שהן ריבוניות על שטחיהן. כלומר, מדובר בשתי מערכות מדיניות סימטריות בבסיסן, בעלות עולם מושגים דומה ביחס לכללי המשחק במהלך עימותים אלימים. כמו כן יש להן מבנה ארגוני-היררכי מסודר וצבאות סדירים. עיקר האסימטריה ביניהן מתבטאת בכמותם או באיכותם של הכוחות הצבאיים ושל המשאבים העומדים לרשותן.⁸ אולם על נחיתותו הטכנולוגית או הפיקודית אין הצד החלש יכול לגשר באמצעות בניין הכוח, ולכן הוא מנסה להפוך את המלחמה לעימות מוגבל, ממושך ככל שניתן,⁹ שיישא פירות במישור

בשל נטייתו של הצד החלש להימנע מניהולן של מערכות הכרעה, הוא נאלץ לנסות לגבש לעצמו תפיסה הגנתית, שתאפשר לו לשרוד במקרה של מלחמה

המדיני, גם בלי שתושג הכרעה בשדה הקרב.

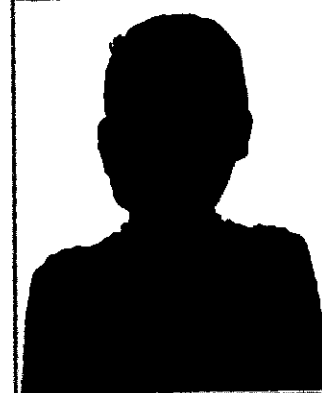
בשל שאיפתו של הצד החלש להימנע מהכרעה, מאפייניה של המערכה האסימטרית הם בעלי דמיון רב למאפייני העימות המוגבל. להלן המאפיינים האלה:

■ **ניהול מערכת תעמולה** – ניצול רגישותו של האויב לאבדות לשם יצירת תחושת כישלון בקרב לצד גיוס דעת הקהל העולמית נגד המלחמה תוך ערעור הצידוק שמספק האויב למלחמה והצגתו כמי שמנהל מלחמה "לא מוסרית" ומבצע "פשעי מלחמה" נגד אזרחים.¹⁰ ייעודה של התעמולה הזאת הוא ליצור "מנוף" שיהיה בו כדי להביא הישג מדיני.

■ **הימנעות מקרבות הכרעה** – שאיפת הצד החלש, כאמור, היא להשהות את המערכה ולהופכה למושכת ככל שניתן. לכן יימנע הצד החלש מניהול קרבות הכרעה, ינהל קרבות נסיגה והשהיה באמצעות כוחותיו הסדירים וימלט אותם למקלטים בטוחים. הצד החלש אף יימנע מלנקוט צעדים התקפיים, העלולים לעלות לו באבדות רבות. מעבר לכך נדרש הצד החלש להכין עורף לוגיסטי איתן, שיאפשר לו לנהל מערכה ממושכת.

■ **שימוש במקלטים בטוחים** – הצד החלש ישאף להסיג את כוחותיו ולנהל לחימה משטחים הנוחים למסתור

קצין מודיעין

והקשים לתנועה. סביבה עירונית, ג'ונגלים, ביצות ושטחים הרריים¹¹ מספקים סביבה נוחה לצד החלש, שבה יוכל לנהל לחימה ממושכת, תוך שהוא מקשה על היריב לאתר את כוחותיו ולפגוע בהם ("חתימה נמוכה") ומנצל את קשיי התנועה של היריב ואת מגבלותיו כדי לנטרל את עליונותו הטכנולוגית.

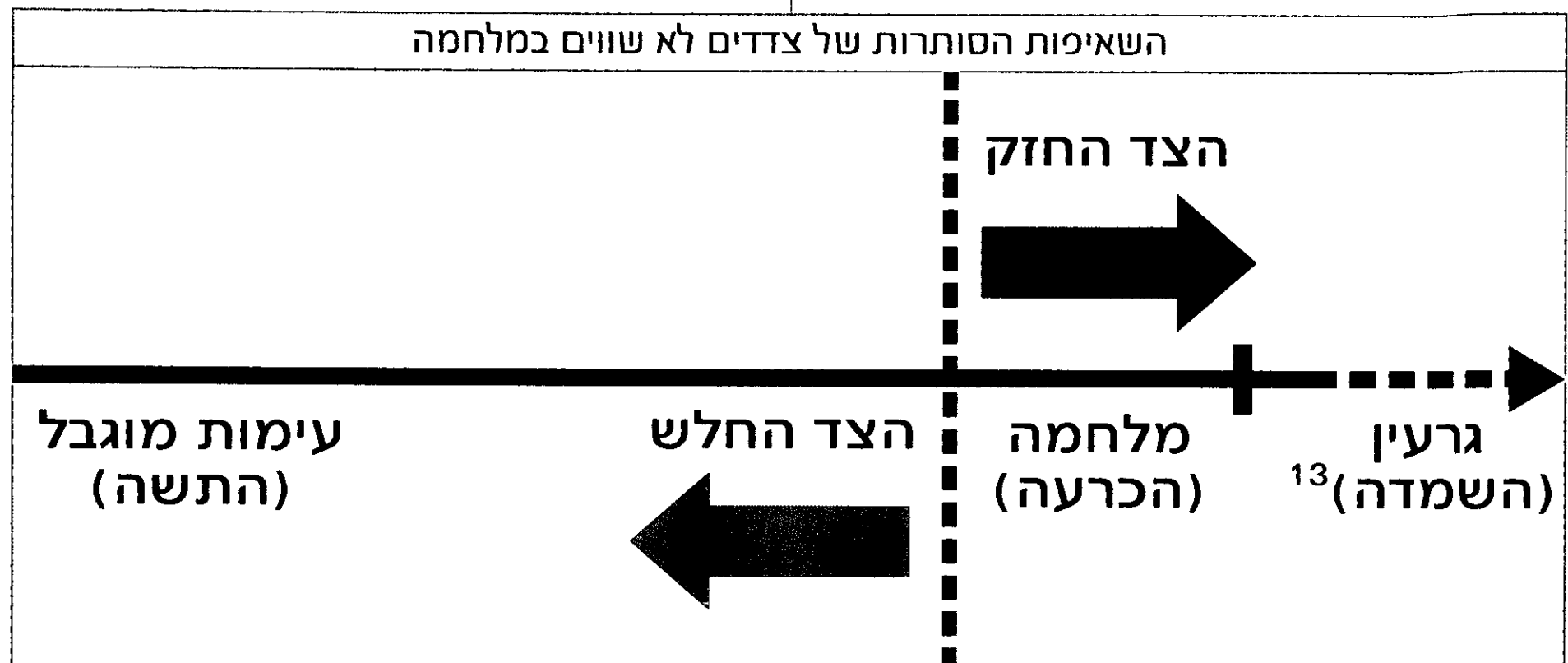
■ **שילוב נשק עוקף טכנולוגיה בתור מכפיל כוח** – הצד החלש עושה שימוש נרחב באמצעי לחימה זולים וזמינים, שבהם ניתן לעשות שימוש כמכפילי כוח ולגרום באמצעותם לפגיעות קשות באויב. מדובר באמצעים דוגמת טילים נגד טנקים וטילים אישיים נגד מטוסים. אמצעים אלה אמורים להשיג אפקט הרס ונזק הדומה

הפעלתם של טילי קרקע-קרקע (קונוונציונליים ובלתי קונוונציונליים) ושל טרור.¹⁴

■ **"המרכיב האנושי"** – חשיבות קריטית יש ליכולתו של הצד החלש לגייס את האוכלוסייה לצידו, לעורר את התלהבותה ואת נכונותה לתמוך בפעילותו – גם אם התמיכה הזאת כרוכה בתשלום מחיר כבד. הצד החלש אינו יכול לנהל מערכת התשה ממושכת בלי רוח לחימה ומוראל של כוחותיו ובלי אוכלוסייה אזרחית נחושה, המוכנה להפגין כושר עמידה וסבולת.

המלחמה בעיראק – מקרה מייצג?

תבוסתו המהירה של משטר סדאם במלחמה נגד האמריקנים

לזה שמספקת טכנולוגיה מתקדמת, תוך עקיפתה.¹² לצד אלה נעשה שימוש נרחב באמצעי הונאה והסוואה, המשפרים את שרידות כוחותיו של הצד החלש וגורמים ליריב לבזבז את תחמושתו על מטרות סרק.

■ **פיתוח תו"ל** – לחימה אסימטרית ממושכת מחייבת להכשיר את הכוחות בתורת לחימה ששמה דגש על

לחימה לא רציפה ועתירת תחבולות והפתעות, המנצלת את נקודות התורפה של האויב באמצעות כוחות קטנים יחסית וניידים, המפוזרים בשטח באופן נרחב, תוך ביזור סמכויות ומתן עצמאות רבה יחסית לכוחות במהלך הלחימה (על מנת לספק מענה למקרה שבו תאבד יכולת הפיקוד עליהם). מעבר לכך, ייתכן אף צורך בשינוי מערכתי בתחום

בניין הכוח – הקמת כוחות או הכשרת כוחות לניהול לחימה מעין זו.

■ **פגיעה בעורף האסטרטגי של האויב** – שימת דגש על העצמתה של תחושת הכישלון בקרב אזרחיה של מדינת היריב באמצעות שיבוש חיי המשק והעצמתה של תחושת אי-הביטחון שלהם. ניתן להשיג זאת באמצעות

והבריטים (המערכה לכיבוש עיראק החלה ב־20 במאוס השנה והסתיימה רשמית ב־1 במאי. במהלכה נפלו 114 חיילים אמריקנים, חלקם מ"אש ידידותית") מעלה תהייה באשר ליכולותיה של תפיסת המערכה האסימטרית בשדה הקרב המודרני. אך למרות נטיית הלב להציג תבוסה כה מוחצת כניצחונה של העליונות הטכנולוגית והפיקודית של צבא מודרני, דוגמת צבא ארצות-

הברית, על תפיסת המערכה האסימטרית, ראוי לנהוג במשנה זהירות לפני שקובעים קביעה כה נחרצת. נראה כי אף שיכולותיהם של שני הצדדים היו בעליל אסימטריים, הרי משטרו של סדאם חוסיין לא יכול היה או לא השכיל לנצל את יתרונותיה של תפיסת המערכה האסימטרית בשדה הקרב עד תום, והיא עמדה למבחן חלקי בלבד. יתר על כן, מאז

הסתיימה המלחמה באופן רשמי, מנהלים העיראקים מלחמת גרילה וטרור נגד הכוחות האמריקניים וגורמים להם אבדות כמעט מדי יום ביומו.

היו אף פרשנים שטענו כי סדאם חוסיין התכוון מלכתחילה שלא להשקיע מאמץ רב מדי בניסיונות למנוע את כיבושה של עיראק – ולפתוח במערכה האסימטרית רק

היו פרשנים שטענו כי סדאם חוסיין התכוון מלכתחילה שלא להשקיע מאמץ רב מדי בניסיונות למנוע את כיבושה של עיראק – ולפתוח במערכה האסימטרית רק לאחר שהאמריקנים ישלימו את כיבוש ארצו

לאחר שהאמריקנים ישרו את כיבוש ארצו. בטענה הזאת אין ממש, שכן ידוע כי עיראק עשתה הכנות רבות לפתוח במערכה אסימטרית נגד כוחות הקואליציה מייד עם פלישתם: צבא עיראק הקים מערכי הונאה והסוואה, ערך הכנות ללחימה בתחומי הערים והכין את כוחותיו ואת הציבור ללחימה ממושכת. במקביל ניהלו העיראקים מערכת הסברה משומנת אל מול ארה"ב. אולם היו כמה גורמים שמנעו מהעיראקים לנהל מלחמה אסימטרית מוצלחת כבר בשלב הפלישה:

■ בשל משטר הסנקציות שנכפה עליהם מאז 1990 לא

הצליחו העיראקים לצייד את כוחותיהם במידה מספקת במכפילי כוח הנדרשים לשדה הקרב. בגדאד התקשתה בעשור האחרון להשיג אפילו אמצעי לחימה שהם זמינים, יחסית, בשוק העולמי דוגמת טילים אישיים נגד טנקים ונגד מטוסים. המחסור באמצעי לחימה ובחימוש מתאים לניהול מערכה בתחומי הערים העיב במידה רבה על יכולתם של העיראקים להילחם לפי עקרונות המערכה האסימטרית.

■ נראה כי לא עלה בידי העיראקים ליצור שינוי מבני, תורתי והכשרתי מתאים ביחידות הלוחמות שיאפשר להן לתפקד באופן עצמאי בשדה הקרב ולנהל לחימה ממושכת בתנאים של מצוקה, של בידוד ושל אובדן הקשר עם הפיקוד.

■ מאחר שלרשות צבא עיראק לא עמדו ג'ונגלים ושטחים הרריים (ההרים היו בשליטת הכורדים בצפון המדינה), נאלצו המפקדים העיראקים להתכונן למערכה בתחומי הערים בלבד, שמספקות אף הן סביבה נוחה, יחסית, למגן.

■ בניגוד לעקרונותיה של המלחמה האסימטרית, ניסו משמרות הרפובליקה להתנגש חזיתית בכוחות האמריקניים בלוחמה סדורה בשטחים הפתוחים שמדרום לבגדאד, והם כמעט לא נלחמו בתוך העיר עצמה. כתוצאה מכך הצליחו האמריקנים להביא לידי ביטוי את עליונותם הטכנולוגית ולהשמיד את הכוחות העיראקיים. בכך נגוזו חששות האמריקנים מפני "בגדאד-גראד".

■ האוכלוסייה אומנם לא קיבלה את כוחות הקואליציה

באורז ובפרחים, אך ככל שהאמריקנים התקרבו יותר לבגדאד, כך גברה נטייתם של התושבים ושל החיילים להפנות עורף למשטרו של סדאם חוסיין. הדבר בא לידי ביטוי בעריקות המוניות של לוחמים ובגילויי שמחה על נפילת המשטר מצד התושבים.¹⁵ הגישה הזאת של האוכלוסייה לא איפשרה לתומכי סדאם להמשיך במערכה על בגדאד והביאה לנפילת העיר.

בעוד שהעיראקים לא הקפידו להילחם לפי עקרונותיה של המערכה האסימטרית, הרי האמריקנים הקפידו לנצל עד תום את עליונותם הטכנולוגית והפיקודית בניהול המערכה.¹⁶ במילים אחרות: המלחמה בעיראק הייתה הפגנה יעילה מאוד של העליונות הטכנולוגית-פיקודית המערבית כיום, שאותה צריך לקחת בחשבון כל צד חלש המתכנן להיכנס לעימות עם המערב.

בגלל העובדה שצבא עיראק לא נלחם לפי עקרונות המלחמה האסימטרית, תהיה זאת טעות לקבוע שעקרונות אלה אינם ישימים נגד צבא כה חזק ומתקדם כמו צבא ארה"ב. יתר על כן, כפי שכבר הודגש, העובדה היא שמאז הכריז הנשיא בוש באופן רשמי על סיום המלחמה ב-1 במאי מצליחים העיראקים לנהל לוחמת גרילה אינטנסיבית ויעילה נגד הכוחות האמריקניים – לוחמה שכבר גבתה קרוב ל-200 הרוגים אמריקנים, כמעט פי שניים ממספר החללים ששילמה ארה"ב עבור כיבוש עיראק.

לוחמי הגרילה העיראקים לא רק גורמים אבדות לאמריקנים, אלא גם עושים כל מאמץ לטרפד את תוכניתו של ממשל בוש לשקם את עיראק: הם מחבלים במתקני נפט ומתנקשים בפוליטיקאים שמוכנים לתת יד לחזון של בוש בדבר עיראק הדמוקרטית. כפי שהדברים נראים כעת, שקועים האמריקנים בעיראק בעימות מוגבל אסימטרי, שבו אין הם מצליחים בשלב הזה לנצח, ואשר עלול להפוך ל"בוץ עיראקי" ואולי אף להתקפלות אמריקנית (למשל בעקבות חילופי שלטון בבית הלבן בשנה הבאה). מכאן איפוא שעדיין לא נאמרה המילה האחרונה בעימות האסימטרי הזה, ומוקדם לסכמו באופן סופי.

ההשלכות ביחס לישראל ולשכנותיה

לאחר ששכנותיה של ישראל נכשלו פעם אחר פעם

חייל אמריקני מאבטח נחיתת מסוק "צ'יינוק"

בניגוד לעקרונותיה של המלחמה האסימטרית, ניסו משמרות הרפובליקה להתנגש חזיתית בכוחות האמריקניים בלוחמה סדורה בשטחים הפתוחים שמדרום לבגדאד

בניסיונותיהן להכריעה בכוח, חילחלה בקרבן ההכרה בעליונותה הצבאית – הן הטכנולוגית והן הפיקודית. ההכרה הזאת חוללה שינוי תודעתי במישור המדיני,¹⁷ אך גם הביאה לפחות חלק מהן למסקנה כי יש לשנות את צורת ההתמודדות עם ישראל: לעבור מעימות חזיתי מלא בשדות הקרב להתשה באמצעות עימות מוגבל על מנת לשפר את יכולת המיקוח המדינית שלהן מול ישראל.¹⁸ על מנת שיוכלו לממש את האופציה הזאת החלו שכנותינו לפתח דוקטרינה לניהול מלחמה אסימטרית.¹⁹ כיום מחזיקה סוריה (ואף לבנון בשיתוף עם ארגון חיזבאללה) בתפיסה אופרטיבית הגנתית אסימטרית, שאותה תנסה לממש במקרה של מלחמה נגד ישראל.²⁰

בחינת המערכה בעיראק מעלה כי שכנותיה של ישראל הרבה יותר מוכנות מכפי שהייתה עיראק לניהול מערכה אסימטרית. המוכנות הגדולה יותר באה לידי ביטוי בכל הפרמטרים הרלוונטיים:

■ **סביבה מתאימה.** הסביבה ההררית ורוויית הכפרים בדרום לבנון והתרחבות השטחים הבנויים ברמת הגולן הסורית יקלו על צבא סוריה ועל חיזבאללה לנהל מערכה אסימטרית.

■ **הצטיידות במכפילי כוח.** בניגוד לעיראק, נראה ששכנותיה

של ישראל, דוגמת סוריה וחיזבאללה בלבנון, הצטיידו בשפע של מערכות אישיות נ"ט ונ"מ, המקנות להן יכולת משופרת להתמודד עם הטכנולוגיה המתקדמת של צה"ל. במילים אחרות: אויבותיה של ישראל בצפון יכולות להביא לשדה הקרב מכפילי כוח רבים וזולים.

■ **כשירות מבצעית למימוש התפיסה.** הן סוריה והן חיזבאללה בלבנון ערכו בשנים האחרונות הכנות אופרטיביות, התאמות תו"ליות והכשרות על מנת שיוכלו לנהל מערכה אסימטרית אפקטיבית במקרה של פרוץ מלחמה.

■ **יצירת מאזן אימה.** סוריה וחיזבאללה בלבנון השיגו יכולת לפגוע באורח משמעותי בעורפה האסטרטגי של ישראל באמצעות פיתוח הזרוע הטילית שלהם (שהיא בבחינת "נשק עוקף טכנולוגיה"). האיום לעשות שימוש בנשק הזה יוצר מעין מאזן אימה למרות האסימטריה הבולטת

בין שני הצדדים. מאזן האימה הזה עלול למנוע מישראל להביא לידי ביטוי את מלוא עוצמתה, מה שיקל על סוריה ועל חיזבאללה לנהל את המלחמה האסימטרית שהם מתכננים. גם נשק הטרור, שאותו בונה חיזבאללה בסיועה של איראן, משמש ליצירת מאזן אימה מול ישראל. למשל, הפיגוע נגד בית הקהילה היהודית בארגנטינה ובשגרירות ישראל בארגנטינה בראשית שנות ה-90 בוצע על-ידי חיזבאללה בסיועה הישיר של איראן על מנת להרתיע את ישראל מהמשך ההפצצות של מטרות חיזבאללה בעומק לבנון. פרשנים טענו בשעתם כי ישראל אכן הפסיקה את ההפצצות, וחיזבאללה חדל לתקוף מטרות יהודיות בעולם. במילים אחרות: נוצר מאזן אימה.

■ **אוכלוסייה עוינת.** בעוד שלא כל תושבי עיראק עוינים את המעורבות האמריקנית, הרי האוכלוסייה בסוריה ובדרום לבנון תיוותר, קרוב לוודאי, עוינת לישראל ותשמש קרקע פורייה לניהול לחימה ממושכת נגדה – במיוחד בשלב שבו כוחות צה"ל יהיו בשטח, לאחר ששיגו הכרעה במערכה הצבאית.²¹

אם לא די בכך שלשכנותיה של ישראל יש יכולת גבוהה בהרבה מכפי שהייתה לעיראק לנהל לחימה אסימטרית, הרי שאין לשכוח את הצד האחר של המשוואה: יכולותיה של ישראל פחותות לאין ערוך מאלה של ארה"ב בתחום הצבאי, הכלכלי והמדיני. בכל מלחמה עתידית תיתקל ישראל במגוון של קשיים: החל מהקושי המדיני וכלה בהעדר אורך נשימה לוגיסטי (המאפשר כתישה ממושכת של מטרות והתמודדות יעילה עם מלחמת התשה) והעדר גב כלכלי איתן. יתר על כן, שטחה של ישראל חשוף לפגיעה, בעוד ששטח ארה"ב היה חסין לחלוטין מפני הנשק שהיה בידי העיראקים.²²

סיכום

משטרו של סדאם חוסיין נכשל בניסיונו לנהל מערכה אסימטרית לסיכול כיבושה של עיראק בידי האמריקנים והבריטים. אולם תהיה זאת שגיאה חמורה להסיק מכך כי גם מדינות דוגמת סוריה ולבנון לא יצליחו לנהל נגד ישראל מלחמה אסימטרית מוצלחת.

פטרול אמריקני ברחובות בגדאד

בחינת המערכה בעיראק מעלה כי שכנותיה של ישראל הרבה יותר מוכנות מכפי שהייתה עיראק לניהול מערכה אסימטרית

חיילים אמריקנים משגיחים על כלי נשק עיראקיים שנאספו לאחר הקרב עם יחידות משמר הרפובליקה

משטרו של סדאם חוסיין נכשל בניסיונו לנהל מערכה אסימטרית לסיכול כיבושה של עיראק בידי האמריקנים והבריטים

המסקנה היא איפוא שעריכת השוואה בין המערכה הצבאית בעיראק לבין מלחמה עתידית בין ישראל לבין שכנותיה בצפון היא מסוכנת, ואיננו יכולים "לקבור" את תפיסת המערכה האסימטרית. המערכה בעיראק אומנם מספקת כמה נורות אזהרה לשכנותינו באשר ליכולותיה של

הטכנולוגיה המצויה (לפחות בחלקה) אף ברשות ישראל, והיא אף עשויה לעורר בקרבן ספקות באשר למידת יכולתן לנהל מערכה אסימטרית מוצלחת נגד ישראל, אולם אין מדובר באבן בוחן, וניתן להפיק מהמערכה בעיראק משמעויות מוגבלות בלבד.

באשר לישראל, ההכרה בהבדלים הבסיסיים בין המערכה בעיראק לבין כל מערכה עתידית אפשרית נגד סוריה

ולבנון מחייבת אותה להמשיך להשקיע תשומות בהתמודדות עם מערכה אסימטרית נגדה בחזית הצפונית. עליה לתת מענה לסיכונים שטומן בחובו שלב השהייה בשטח הכבוש לאחר המערכה הצבאית – הן על-ידי הגדרת ההישגים הנדרשים ממהלך צבאי (במיוחד אם מדובר במהלך המשלב כוחות יבשה, שהם פגיעים יותר) והן על-ידי קביעת מועד ודרך לסיום המערכה ולהסגת כוחות צה"ל חזרה לישראל.

עריכת השוואה בין המערכה הצבאית בעיראק לבין מלחמה עתידית בין ישראל לבין שכנותיה בצפון היא מסוכנת, ואיננו יכולים "לקבור" את תפיסת המערכה האסימטרית

ראשית, אין לשכוח כי את כיבושה אומנם לא הצליחה עיראק למנוע, אולם עתה, לאחר שנכבשה, היא מנהלת מלחמה אסימטרית מוצלחת למדי נגד כוחות הכיבוש, ובשלב הזה אין שום אפשרות לדעת כיצד תסתיים המערכה הזאת. בהקשר הזה ראוי לציין כי כבר עתה ישנם

פרשנים בארה"ב הטוענים כי סדאם חוסיין תיכנן מלכתחילה לפתוח במערכה האמיתית נגד בעלות הברית המערביות רק לאחר כיבושה של עיראק.

שנית, אסור לשכוח את הפער העצום במשאבים וביכולות שקיים בין ארה"ב לישראל.

שלישית, סוריה ולבנון מוכנות הרבה יותר טוב מכפי שהייתה עיראק לניהול מלחמה אסימטרית.

רביעית, בעוד שבעיראק ישנם כוחות שקידמו בברכה את בוא האמריקנים, אין שום סיכוי שיימצא גורם כלשהו שיקדם כיום את צה"ל בברכה בסוריה או בלבנון.

לבסוף, התנאים הגיאוגרפיים מקילים על ניהול מלחמה אסימטרית בסוריה ולבנון והקשו על ניהולה בעיראק נגד האמריקנים.

הערות

1. בדגש על סוריה וכן על הכוחות הפועלים בלבנון: צבא לבנון, חיזבאללה והכוחות הסוריים שבה. מנגד – מצרים עושה מאמצים לפתח עוצמה צבאית שתאפשר לה, במידת הצורך, להתמודד עם צה"ל באופן סימטרי.
2. אי-השוויון בין הקבוצות השונות נבע ממגוון רחב של גורמים, החל מהיקפן ומהמשאבים שעמדו לרשותן וכלה במידת לכידותן והאידיאולוגיה שהניעה אותן.
3. למשל, כריתת בריתות עם קבוצות חזקות אחרות שיספקו להן הגנה וחסות. דוגמא: הישענותה של ממלכת יהודה סמוך לחורבן בית ראשון על מצרים והתקווה – שנתבדתה – שזו תספק לה הגנה אל מול בבל. דוגמא נוספת: מערכת הבריתות שנכרתה לפני מלחמת העולם השנייה ואשר הביאה – בעקבות כיבוש פולין – להצטרפותן של בריטניה ושל צרפת למלחמה נגד גרמניה.
4. מציאות של אסימטריה בין שתי מדינות או בין מדינה לארגון נובעת ממגוון של גורמים ובהם: הבדלים בכמות המשאבים ובאיכות הטכנולוגיות שעומדים לרשותם, הבדלים בכמותם או באיכותם של כוחות הצבא וכו'.
5. הצד החלש, שמשתדל להימנע מקרבות הכרעה, מעדיף על פניהם שימוש בכלים דוגמת טרור וגרילה, שמאפשרים ניצול של היתרונות הגלומים בניהול מערכה לא רציפה וסדירה ועתירת הפתעות אל מול אויב כבד ומסורבל יחסית, תוך שמירה על חתימה נמוכה ועל היטמעות בשטח קשה ללחימה ובקרב אוכלוסייה אוהדת וניהול מערכת תעמולה. בדרך זאת חותר הצד החלש ליצור "מנופי לחץ" על האויב (ובמיוחד על דעת הקהל בקרבו), שיאפשרו לו להשיג ניצחון תודעתי, שאותו ניתן יהיה לתרגם להישגים מוחשיים. דוגמאות לניהול עימות מוגבל מצויות למכביר לאורך ההיסטוריה: המערכה שניהלו יהודה המכבי והחשמונאים נגד בית סלווקוס, מלחמת וייטנאם, מלחמת האזרחים בלבנון וכמובן העימות הנוכחי עם הרשות הפלסטינית. להרחבה על העימות המוגבל ראו סא"ל עידו, "העימות המוגבל – מאפיינים כלליים", **מערכות**, 380-381, דצמבר 2001.
6. ראוי לציין כי גם לניהולה של מערכה אסימטרית יש דוגמאות רבות לאורך ההיסטוריה – החל מהתנ"ך (למשל מלחמת גדעון במדיינים או מלחמתו של ברק במרכבות סיסרא) ועד למלחמתה של פולין בגרמניה הנאצית עם פרוץ מלחמת העולם השנייה. לרוב הסתיימו מערכות מעין אלה בניצחון הצד החזק, אולם מוכרות דוגמאות שבהן עלה דווקא בידי הצד החלש לנצח – למשל בווייטנאם או באפגניסטן (נגד הסובייטים).
7. דיון מפורט במלחמה אסימטרית ראו: סא"ל א', "מלחמה אסימטרית", **מערכות**, 371, יולי 2000.
8. בהקשר לכך ראו סא"ל עידו, "העימות המוגבל – מאפיינים כלליים", **מערכות**, 380-381, דצמבר 2001.
9. ניתן להשוות זאת לעימות בין שני צדדים המדברים "שפה משותפת" (מלחמה), אולם אחד מהם מנסה לעבור ל"שפה שונה" (עימות מוגבל), שאותה יתקשה הצד השני להבין.
10. ראוי לציין כי רגישות לאבדות בקרב אזרחי היריב מאפיינת בעיקר את מדינות המערב, ובכלל זה את ישראל (למשל, התמודדותה עם הטענה בדבר "טבח בג'נין" במהלך אירועי "חומת מגן" או עם הפגיעה באזרחים בכפר קנא במהלך מבצע "ענבי זעם"). לעומת זאת מדינות שאינן מגלות רגישות כזאת עלולות להפעיל עוצמת אש גדולה באורח מתירני יותר (למשל, התנהגותה של רוסיה בצ'צ'ניה). בהקשר לזה יצוין כי התנהגותה של ארצות-הברית בסרביה ובעיראק ומידת רגישותה לאבדות בקרב אזרחים במלחמות האלה הן דוגמא טובה למצב ביניים: האמריקנים נקטו מדיניות אש מתירנית יותר מצה"ל, אך לא בממדי החופשיות שהרשו לעצמם הרוסים בצ'צ'ניה. למשל, האמריקנים התייחסו לכאלף אזרחים הרוגים בהפצצות בסרביה כאל נתון נמוך שהוא בבחינת הישג.
11. שטחים מעין אלה מאפשרים להסתוות בשטח או להיטמע בקרב האוכלוסייה. דוגמאות לכך ניתן למצוא בג'ונגלים של וייטנאם,

- שבהם פעל הווייט-קונג נגד האמריקנים, בהרי אפגניסטן, שבהם פעלו המורדים האפגנים נגד הסובייטים, או בחורבותיה של סטלינגרד, שנוצלו היטב על-ידי המגינים הסובייטים במלחמת העולם השנייה.
12. למשל שימוש בטק"ק או בטרור מתאבדים כחלופה להפצצות אסטרטגיות ולעליונות אווירית, או פיזור מערכות נ"ט בשטח כחלופה לשימוש בטנקים מתקדמים.
 13. מסמך זה אינו עוסק בתחום הגרעיני, ולכן לא ידון במלחמה גרעינית אסימטרית או בטרור גרעיני.
 14. למשל "מלחמת הערים" (הפצצות מהאוויר וירי מסיבי של טק"ק על ערים) במהלך מלחמת איראן-עיראק או הפעלת טרור המתאבדים בתחומי ישראל במהלך העימות הנוכחי עם הרשות הפלסטינית.
 15. לראיה – המיעוט היחסי של "כיסוי ההתנגדות" בשלבי הלחימה האחרונים.
 16. על-פי סיקור התקשורת את האירועים – במהלך המערכה, לאחר שהכינו כוחות הקואליציה "ראש גשר" בנמל אוס-קסר והטילו מצור על העיר בצרה, החלו כוחות אמריקניים לנוע במהירות במדבר ממזרח לפרת, שם כמעט שלא היו כוחות צבא ותושבים. תמרון זה (איגוף עמוק בשטח פתוח לתנועה) בשילוב עם יכולות לוגיסטיות גבוהות איפשר את התקדמותם המהירה של האמריקנים – מאות קילומטרים בתוך פרק זמן קצר. על אף שנתקלו במספר עיכובים, הגיעו האמריקנים במהירות רבה, יחסית, לפאתי בגדאד. לפני שהגיעו לשם כוחות היבשה, הפעילו חיל האוויר והארטילריה האמריקניים אש מדויקת בהיקף נרחב כדי להשמיד את דיוויזיות משמר הרפובליקה. הפגיעה הקשה שספגו הדיוויזיות האלה, שהיו מרכז הכובד של המשטר העיראקי, איפשרה לכוחות האמריקניים להיכנס ללא קרב למרכזי השלטון בבגדאד ולהפיל את משטרו של סדאם.
 17. שכנותינו (מצרים, סוריה, ירדן ולבנון) וכן אש"ף הבינו שלא יעלה בידן להשיג את מבוקשן (השבת שטחים כבושים והקמת מדינה פלסטינית), אלא באמצעות משא-ומתן מדיני. בעקבות זאת החלו לאורך העשורים האחרונים תהליכי שלום, שחלקם אף הבשילו לכדי הסכמי שלום.
 18. ואפשר שמדובר ביעד שאפתני הרבה יותר במסגרת אסטרטגיית שלבים ארוכת טווח, המעריכה שהחברה הישראלית על רבדיה השונים תתפורר בעתיד, וכי על מדינות ערב לנקוט צעדים שיתרמו לקידומו של תהליך זה. תפיסה זאת עומדת בבסיס החזון של חיזבאללה ביחס לישראל.
 19. השימוש הנרחב שעשו המצרים בטילים נגד טנקים מסוג "סאגר" במהלך מלחמת יום הכיפורים הוא דוגמא לשימוש במכפילי כוח בשדה הקרב. לאחר שנחתם הסכם השלום עם ישראל, החלו המצרים לשים דגש דווקא על בניין כוחות מזוינים שיוכלו להתמודד עם צה"ל באופן סימטרי.
 20. בהעדר אלטרנטיבות אחרות, שיאפשרו לה לבנות כוח שיוכל לגשר על הפערים הטכנולוגיים בינה לבין ישראל.
 21. ראוי לציין כי רבים מתושבי דרום לבנון מזדהים עם מאבקו של חיזבאללה נגד ישראל, וגם בסוריה אין גילויי שנאה בולטים כלפי שלטונו של בשאר אל-אסד.
 22. למעט האפשרות להפעיל נגדה חוליות טרור בודדות.

